

ДАМЯН ДАМЯНОВ
ВСЕКИ ДЕЛНИК ИМА
КРАСОТА

chitanka.info

ПОЕЗИЯ

Не знам защо, но, знайте, ми се струва,
Че в стихове щом вземе да говори,
Човекът, ще — не ще, се попреструва
Различен от останалите хора.
Май мерената реч го притеснява.
Гласа му прави някак неестествен,
Гръмлив и преднамерено подправен.
Превръща го от земен глас в божествен.
Дали е тъй, не е ли тъй, обаче
Боя се, че преструвката във туй е:
Преди да се засмей или заплаче,
Той смята колко хора ще го чуят.
А истината е далеч по-проста:
Неотличим от никого и в нищо,
Поетът — нито дявол, ни пък господ —
Е длъжен, както мисли, тъй да пише.
Когато му се смее, да се смее.
Когато му се плаче, да си плаче.
Но всичкото, което преживее,
Да си го каже простичко, така че
Щом друг го прочете, и той да зърне
Там себе си — разплакан и усмихнат.
Така стихът му в свят ще се превърне,
А целият свят — само в два-три стиха.

И НЯКАКВА ХАЙДУШКА ПТИЦА...

*...И някаква хайдушка птица.
И някакъв претъжен залез.
И някаква внезапна песен,
Ведно със птицата, върти се.
И пак Стоян войвода жали,
Че утре в тъмно ще го бесят.
Ще пляскат птиците с крила.
Ще идва ден, ще идва вечер,
Зори и залези ще идат,
Ще си отиват тъмни ноци,
Снегът ще става на трева.
А той ще е така далече!
И няма, няма да ги види!
А вятърът ще люшка обесената му глава.
И някаква хайдушка птица...
И някаква жестока песен.
И някакъв Стоян войвода,
Умрял за прави правдини.
Върти се птицата, върти се.
Люлее се Стоян обесен
Като камбана зла под свода.
И пее, вика и звъни.
Към мене пее, мене вика.
При мене от възето слиза.
И булчето си моли само
Дано му риза опере.
Така не е умирал никой!
Преди смъртта да иска риза,
На ризата — трендафил-пламък.
Красавец с цвете да умре.
Така не е умирал никой!*

*И никой друг не ще умира!
Тъй българинът само знае
Да пее в смъртния си час.
Стоян към мене още вика.
Към мен ръцете си простира —
По ризата да го позная,
По китката, по оня глас,
По двете кървави зеници...
... И плаче тази страшна песен.
И залезът кърви, прободен
От двете пърхащи крила.
Българио, велика птицо,
Нанейде ти ли ме понесе
Или пък той, Стоян войвода,
Вдън мен възжето разлюля?*

И НЯКЪДЕ СЪВСЕМ В НАЧАЛОТО...

*...И някъде съвсем в началото,
и някъде съвсем преди
пак лумват, в тъмното запалени,
огньовете, хора и звезди.
И със коси от диви пламъци,
Под музика от тишина,
Край пещерните свои замъци
Танцуват руси племена.
Празнуват своите луди празници.
Празнуват своя земен рай.
Земята, глухата и празната,
Все още тяхна е докрай.
Все още техни са дърветата
И на дърветата плодът.
Все още те не са се сетили
Да ги делят, да ги крадат.
Да, още те не знаят, милите,
Да си измислят божества,
Да пазят слабостта на силния
На слабия със хитростта.
Танцуват пламъци замаяни.
Танцуват хора и звезди.
От танц и от любов изваяни,
Живеят моите деди...
...Но с полудялата си конница
и с полуделия си дух,
се втурва оня, непокорният
и мургавият Аспарух.
Със тъмната си хала, страшната,
Помита звездния покой
И на жребчето си опашката*

*Издига като знаме той.
От люти копия прободени,
Угасват хора и звезди.
И от една опашка водени,
Воюват моите деди.
Звезди, съборени от копия, любов и конски тропот
див.*

*Лиричен танц, умрял под тропота.
Пристигат моите деди!
Към мен пристигат те. Объркани
И мен създават те такъв:
Славянин любещ, див прабългарин,
Човек от песен и от кръв.*

СТАРИ ОБРАЗИ НА СТАРИ ВОИНИ...

*Стари образи на стари воини —
Ханове, войводи и царе.
Целите в доспехи тежки, бойни,
В шлемове и ризници. Добре,
Но защо под тежкото желязо,
Цял затрупан в блясъка му мек,
Си остава тъй незабелязан
Истинският, живият човек?
Търся го сега, след толкоз века.
Търся го под тези железа.
Ах, къде останал е човекът?
Може би във моята сълза.*

ЕДНОМИНУТНО МЪЛЧАНИЕ

*На проверката викат поименно мъртвите!
Мъртвите вече мълчат...
На проверката викат на глас неродените —
Неродените още мълчат...
И аз коленича пред страшния съд.
И аз отговарям за трима!
— Къде са?
Отвърщам: — Във мене!
Да, аз отговарям за всички!
...А казват: „На живия всичко е лесно!“
Не вярвайте! Много е трудно на живия —
Той носи в гръдта неродени и мъртви
И между тях е разпънат!*

А В ТИШИНАТА БАВНО ОЖИВЯВАТ...

*...А в тишината бавно оживяват
и Те, и вековечната им слава.
Замръзнали в портретите си бледни,
Те, полухора и полулегенди,
Стоят си тук и прах, и слава сбират.
Веднъж умрели, вече не умират.
Веднъж живели, вече не живеят.
Не живи хора — мъртва епопея!
По дяволите! Те не са такива!
Те и до днес във нас живеят живи —
Апостоли, но незабележими!
Под образ нов или под ново име
Те и сега за щастие се борят!
Да, царщината вече се събори!
Издаха султани и тирани,
Ала борбата, вечната, остана!
Борба за щастие, за красота човешка!
Борба без кръв, но не по-малко тежка
От тяхната!*

*Поклон пред всички правя,
Пред всекиго от тях цветя оставям —
Не, не пред тях, пред техните портрети,
Отдето вече те са слезли светли
И тръгнали са през самото време,
за да дадат чертите си на мене.*

НАРОД

*Все още ти нямаш портрет специален —
Не си фотогеничен?
На снимка излизаш анфасно-банален
И никак не си приличаш.
Все още ти нямаш свой паметник вдигнат,
Камък не стигна, макар че
За всичките твои душмани той стигна.
(Що камъни в боя похарчи!...)
затуй в пантеони, в музеи те няма —
не си за музея роден ти!
В музея е мъртвото! Единствен ти само
Живееш извън всички ленти,
Извън всяка тленност... Безимен, обрулен
От вятър барутен. Но траен!
Със два романтични хайдушки цървула,
Със живо сърце под пробита кошуля, която не знаем
чия е.*

ПАИСИЙ

*Икона жива на един народ!
Ръка, която като свещ трепери!
Очи, в които българският свод
Отново синевата си намери!
Килията на манастира стар
Побира робската велика жажда.
В една килия пада цар след цар.
В килията България се ражда.
И нов месия тръгва в кал и прах
От две десаги светлина да пръска.
Една пренежна реч от божии грех
До библия на бедните възкръсва.*

БОТЕВ

*Само поетът и лудия могат
само със двеста другари
голи да влязат във живия огън
и крепост с глава да събарят.
Само поетът и лудият дръзват
С юмрук да трошат вековете!
Българио, майко, горд съм до сълзи,
Че раждаш и „луди“ поети!*

ЛЕВСКИ

*Душа, харизана на свободата.
Глава, обречена на вечното въже.
И някаква жена освен България,
Останала във тайна и до днес.
И нищо друго. Пътища и вятър.
И тайни срещи с тайнствени мъже.
Жената все го чака. Скръб изгаря я.
Но той за нея няма време. Не!*

*Тя нека чака, скрита в свой тайна!
По-важни работи си има той:
България и свободата, милата.
И своя път трагичен и голям.
И той върви, върви. Все тъй безкрайно.
До днес върви във глухия покой
Към най-високия си връх — бесилото,
Любимата да го съзре оттам.*

ПЕТ ВЕКА КРЪВ...

*Пет века кръв! Пет века мъка!
Дори да изрека това
Не мога. А през този пъкъл
Ти пеш вървя.*

И оживя!

*Ах, колко жилав ти излезе!
Корав, великодушен, чист —
Дори и своите главорези
Във песни увековечи.
Дори и на палача ножа
Направи свят със своята кръв.
Народ велик, ти само можеш
Да издържиш, да си такъв!
Дори най-черната си мъка
В най-чудна красота втъка.
Народ с ръка хилядоръка,
Ти само можеше така!
Ти само можеше...*

Безсмъртна

*Да е кръвта ти с цвят червен,
Която през безбройни мъртви
Дойде до мен, възкръсна в мен!*

АПРИЛСКО ВЪВЕДЕНИЕ

*Лети колата срещу облаците,
А облаците — срещу мен.
В кръвта ми се запалват образите
На светлия априлски ден,
На туй огромно слънце кърваво
Като отсечена глава,
Която се търкаля, хвърлена
По ветровитата трева.
Приижда буря. И стихията
В земята изпод мен кънти.
На свода син камбанарията
Гърми, за да я извести.
Като бунтовници неверуюци
Под гръмовитите кълба
Се вдигат пак Батак и Перущица.
И вятърът като тръба
Ечи над древното Брацигово.
Подир деветдесет лета
Петлешковият глас пак вика ме
По тези кървави места...*

*Деветдесет дъждовни пролети.
Но кой ли дъжд би тук измил
Кръвта и мъката, и волята
На оня, страшния Април?*

1876

*Лудеят лудогорски ветрове.
И свирят страшно дивите боази.
И тайната ковачница кове
И прековава робското желязо.
Превръща го от букая на топ.
От пранга във гюле го прековава.
Земята тътне като пред потоп.
Земята във дълбокото узрява.
Тя меси хляб във тъмните мази,
С диханието си суши барута,
Излива в гилзи своите сълзи
И шие на моминските си скути
Зеленооки левски знамена...*

*Ала внезапно ветровете млъкват.
Ковачницата става тишина.
Угасва всичко. Над земята мръква.
Изчезва даже людската тъга.
Обезлюдена и сама, изгаря.
... И само знамената досега
очакват още своите байрактари.*

ОБОРИЩЕ

*Ти още светиш с бледите фенери
И с тъмните ръждясали лица.
Затуй онази твоя нощ тъй черна
По светлина днес може да се мери
С най-едрите, с най-ярките слънца.*

*Ти всяка нощ изплюваш отдалеко
Във мен. С кръстосани пищов и нож.
И чувам как заклеваш ти човека
Да заплати тъмата на пет века
Със светлината на едничка нощ.*

*Ала един от всичките фенери
Се счупва, пада в лепкавата кал...
... Но светиш ти. И само там е черно,
на мястото, где някога на pewno
предателят единствен е седял...*

20 АПРИЛ 1876

*Камбаните! Камбаните гърмят!
Един народ поема своя път
Към трона на жестокия султан,
Към своя кръст, към своя свят курбан.
Камбаните гърмят!*

Дан!

Дан!

Дан!

Даан!

*Но вече никой не ги слуша.
Защото пред народа бос,
Защото пред душите прости
Стои изправен по един апостол
И прави сянка на Христос.*

ЧЕРЕШОВИЯТ ТОП

Огромен, недодялан, допотопен,
Умира бавно във музея топът.
От прах и съжаление умира!
Най-сетне го оставиха на мира!...
И днес клечи, епичен и трагичен,
С утехата, че бил е героичен,
С надеждата, че утре пак ще бъде.
И ето го: на бавна смърт осъден,
Сега със умиление си спомня
Как искал е империя огромна
С кантарени топузи да събаря...
Ще гръмне топът и ще падне царя!
Комична драма! И трагична драма!
Но вече Боримечката го няма!...
И няма ги апостолите гладни
Да му прошепнат: „Туркия ке падне!“,
И грош по грош те пак да отгладуват,
За да си купят оня блян бленуван,
Наречен „Свобода“, „Живот“ наречен...
... Живее топът грохнал, ала вечен.
И залезът във дулото му праща
Един алтън, със който се разплаща
За всичките похарчени грошове,
За всичките несчупени окови,
За нещо друго, страшно и велико...
... И аз го чувам как сега ми вика:
— Е, да! Измислихте оръдия свръхмощни:
ракетни, ядрени, не знам какви си още!
Но никой, никой мене не повтори!
Не бой се, българино, няма втори
Народ по-силен, по-могъщ от тебе!

*Щом с мен можа робия да погребеш,
То значи като мен и ти си вечен!
И ти си клон, от моя дънер сечен!*

СЕГА ТОВА Е РОМАНТИЧНО МИНАЛО...

Сега това е романтично минало,
А те самите — празнична героика.
И между тях и мен лежат годините,
Угасналата кръв и ореолите.
Сега това са само пет-шест страници
В окъсана далечна христоматия.
Портрети на войводи и въстаници —
Получовеци и полуразпятия...
Познаваме ги само от баладите,
От одаите, във музей превърнати,
Отдето са излезли толкоз млади те
И вече никога не са се върнали...
А всъщност туй ли са?... Онези диви хъшове
Нима са мислили приживе за музеите?
Нима на своето безсмъртие за къшея
Без къшей хляб тогава са живели те?
По воденици и браилски ханчета
Нима са търсили те бърдно легендарие
Или пък топлата чорба на Странджата?
Не, просто те са търсили България!
България, и святата, и милата,
Която няма нищо общо с думите,
Която бе за Дякона бесилото,
А пък за Ботев — Вола със куршумите...
... Сега това е романтично минало!
А те самите — приказка, героика.
Но всяка нощ, безименни и именни,
Се връщат те в кръвта и във покоя ми.
Изпълват стаята и мен. И питат ме:
— Строшихте ли на тоя свят оковите?
А вместо отговор, ведно с комитите

Целувам аз камите и пищовите.

БАТАК

*Още пушек слънцето зачерква.
Аз вървя молитвено, на пръсти.
Тази е единствената черква,
Във която мога да се кръстя.*

ЕПИЛОГ

*Черните стада на бежанците
Тежко подир сенките вървят.
И като хоругви пак прелитат
Гарвани над тъжния им път.*

*Хората вървят през сеч и пламък.
Светят оголелите бърда.
Половината от знамето го няма —
„смърт!“ е скъсано и свети само
върху дрипите му „Свобода!“*

ШИПКА

*Над деветстотин стръмни стъпала!
Да се качи тук пеш, а не с кола
Едва ли даже здрав човек могъл би!
Аз тръгвам пеш. Кръвта ми се тресе.
Кой предпочел би гладкото шосе
Пред подвига на шипченските стълби?*

*Тук не по стълби, а по канари
Се е катерил мъртвия дори
В ония дни на вековечна слава!
И пътят още е от кръв горещ!
По тази кръв с молитва се минава!
Кръвта на два народ пари тук!
И те до днес стоят един до друг
На този връх в прегръдката от камък!
Затрупват ги и преспи, и мъгли,
Но няма сила да ги раздели!
По-вечни от върха стоят те двама
И свода на плещите си крепят.*

*Към тях ме води този стръмен път,
И той ме вика с ековете бойни.
От канари сърцето ми кърви!
Върхът расте от сечени глави!
И тишина!
„На Шипка все спокойно!“
не е спокойно! Шипка пак креци
във мен, в сина ми, в нашите бащи!
Зове ни с ветровете си — тръбачи!
Над деветстотин стръмни стъпала!
Вървя по тях през кървава мъгла —*

Не към върха, към себе си се качвам!

БОТЕВ ОТ ГЛАДЕН ХЪШ СТАНА ЛЕГЕНДА...

*Ботев от гладен хъш стана легенда.
Левски — от дякон — светия.
Само България — майчица бедна,
Вмирисана на сюрмашия,
За миг поизбърсала мокри клепачи,
Насред най-големия празник
Отиде си тихо — да си доплаче
На техните гробове празни.
Но никой не чу този плач безутешен.
И никой не я забеляза.
Духов оркестър в двореца гърмеше
И коронясваха княза.*

ОБИЧАМ ТИ ТЪЖНИТЕ ПЕСНИ...

„За тоз глас ми копней
душата.“

Ботев

*Обичам ти тъжните песни, Народе!
Запей ми пак тихо, на жал,
Как паднал прострелян в гората войвода
И как гурбетчия умрял;
Как онзи Стоян към бесилото слизал
С усмихната кротко уста,
Как Бойка му дала най-чистата риза,
Да бъде левент и в смъртта;
Как жадна жадняла жетварка в полето,
Как рана хайдушка кърви;
Как плакал дюлгерин и вдигал калето
Все от комитски глави...
Запей ми, Народе, пак с тихата милост,
Която в гласа ти звучи!
Запей ми, запей ми със тъжната сила
На своите сухи очи!
Не сухи! Ти плачеш, когато ги пееш.
От песните хваща те жал.
А нявга от песен по-страшно живееш,
Но малко сълзи си пролял.
Мигар животът ти беше тъй лесен?
Животът така те смрази,
Че само когато го чуеш на песен,*

*Се сецаш, че имаш сълзи!
Когато във песен скръбта си излееш,
Олеква събраната жал!
Народе, добре че умееш да пееш!
Как иначе би преживял?*

3 МАРТ 1878

*О, най-щастлив и най-очакван ден!
От чаканото слънце ослепен,
Един народ, пет века в мрак изстрадал,
Набожно е застанал като в храм
И в радостта си не разбира сам
Дали е коленичил или паднал.*

*О, най-щастлив и най-очакван миг!
За него еретик след еретик
Като главни по кладите горяха!
И може би светликът най-голям
Не иде от зората, а оттам —
От огъня, във който те умряха.*

*О, най-щастлив и най-очакван час!
Час, в който със свободен вече глас
Народът пее под свободно знаме.
Час, в който има всичко: нов живот,
Нов цар, нов път, нов гняв на стар народ...
... И свободата само май я няма...*

БЪЛГАРИО!

*Ти все тъй малка си била!
Но и огромна си, защото
побра орловите крила
и крачката на своя Ботев!
Земя на слънце и на креп!
Щом нощем те покрий тъмата,
Аз тръгвам като дух из теб
Подир духа на Караджата!*

ПО РАДИОТО СВИРЯТ БОЙНИ МАРШОВЕ...

*По радиото свирят бойни маршове.
След маршовете свирят ръченици.
И в мен се връщат спомените, страшните —
Демирхисарски дрипави войници.
Пак плисват мътни дъждове по гарите.
И пак дрънчат войнишките вагони.
И плаче пак вдовицата България,
Захлупена на нечи пагони.
И пак, в мъжете вкопчани, невестите
Ридаят и куртките кичат с цвете.
А ръченица свири пак оркестърът
И с нея заглушава плачовете.
— Пиши, Танасе!
— Ще ти пиша, Ралице!
— Пази се, Славе! И Драсни две думи!
Бохчи и плач. И пушек, и навалица.
Плющи дъждът. Или плющи куршумът.
Усмивват се през сълзи, сиромашките!
И пак през сълзи влаковете чезнат.
И екнат ръченици, екнат маршове.
Войници тръгват. Връщат се ковчези.
Пътува мойта майчица България!
Ах, маршове и бесни ръченици!
Млъкнете! Мойта рана не отваряйте!
Не връщайте в мен мъртвите войници!*

ЕТО Я БУРЯТА...

*Ето я бурята! Ето я!
Гняв, трупан с лета и столетия!
Сводът кънти разлюлян.
Свърши се жетвата, нашата!
Почва вършитбата, страшната
С кървавия харман.*

*Скърцат душите — диканите.
И се люлеят мегданите!
Земята със гръм се люлей:
„Долу властта, безчовечната!“
И вместо с кръст, със картечница
Се моли на бог поп Андрей.*

*Говорят тояги и камъни!
Говорят надежди измамени!
Говори гневът най-суров.
А в кървава аудитория
Му преподава история
Самият професор Цанков.*

*Над ужаса и над неволята
Там свети главата му, голата
Като надгробен фенер.
Но жива е още България!
Надига пръстта тя, отваря я
И тръгна пак с кръста си чер.*

*И тръгва тя, клана, обесвана,
Тръгва, отново понесена —
Към своя Септември върви.*

*Към своя Септември, към втория!
Върви тя и пише история
С душата си, дето кърви.*

1900 И БАЛКАНСКАТА ВОЙНА

*в чаршията се вдигат с гръм рулетки.
Блестят и гарсонетки, и жилетки.
Пера гвардейски и пера паунски.
Австрийски бири и вина бургундски.
Бръснарници с мъже-парламентари
И парламенти, пълни със бръснари.
Глави държавни и глави говежди.
Царете — бележити хора, взети
Направо от виенски кабарета.
Бакали, депутати, фабриканти.
Изобищо свят културен и галантен.
Свят, който може с чест вред да представи
Една цивилизована държава.
Свят, който всичко и навред печели:
И избори, и турски Дарданели,
И борси, и дипломатични битки,
И балове, и тарги със напитки...
Да, всичко, всичко: вълна и желязо.
Печели и народната омраза.
Печели гняв, печели думи груби...
... И нещо само във войните губи.
А въвн един народ търпи и чака.
С налъми трака и със зъби трака.
Един народ, с чиято кръв търгуват!
Един народ, несвикнал да робува!
Един народ, на делници обречен,
С единствен празник — Видовден наречен.*

ЗА ТЕБЕ ЛЕВСКИ СЕ ЛЮЛЯ...

*За тебе Левски се люля
Като камбана на възето!
За тебе не една скала
На Милин камък още свети
С безименния Ботев гроб!
За теб изгаряха пророци!
От теб прогледна всеки роб
През сълзите на дядо Йоцо!
До днес по твоите бърда
Поникват кости на юнаци.
И тези кости, Свобода,
Са твоите попътни знаци!*

ЗАВРЪЩАНЕ

*Необитаем от години свят —
Потънала във паяжини къща,
Населена със сенките на глад,
На детски сън — крилат, ала сакат —
Защо сега отново в теб се връщам?*

*Защо те будя пак? Защо? Нима
В теб има нещо светло, за което
Си заслужава мъката, срама
И пътя чер до твоята земя,
Останала далеч в небитието?*

*Бордеи. Студ. Изсмукани лица
Крещяха срещу чизми и фуражки.
Войни и дъжд. И дрипави деца,
Които дирят в локвите слънца,
За да не мръзнат в своя сън сирашки...*

*И полутъмен някакъв площад
Със името на пресветъл апостол.
И някакъв хлапак. При туй сакат,
Намислил да цери цял болен свят,
Преди сам себе си да изцери... Ах, просто*

*Не мога да го проумея сам!
С какво ме викаш пак, свят на тъгата?
... Човек навярно все се връща там,
отдето пръв път по света голям
е тръгнал... Просто, кръгла е земята.*

ПО ТАЙНИ СБОРИЩА СЕ СБИРАХА...

*По тайни сборища се сбираха,
Пътеки тайни в тъмно хващаха.
Растяхме ние, те умираха.
Не слушахме ли, с тях ни плашеха
Беззъби хлевоусти бабички.
И ний ги мислехме страшилища,
Които ще откраднат хляба ни,
Причаквайки ни към училище...
И ние нощем ги сънувахме
С камари хлябове в ръцете им,
Защото и насън гладувахме...
... А в мрака слезли неусетно те,
ни срещаша, най-мили чичковци.
От глад изсмукани и светнали,
Те бяха хора като всички ни.
И вместо да ни вземат залъка,
По някой залък те ни даваха.
Какви са, що са? Ний не знаехме.
Те с доброта се занимаваха.
Те хляб раздаваха на гладните.
И малко грижи — на безгрижните.
И само мъртви по площадите
За втори път, уви, ги виждахме...
Где спяха те? Къде се сбираха?
Едно безкрайно многоточие.
Растяхме ние, те умираха...
... Когато празникът започваше,
когато блеснаха ракетите,
ний хукнахме да ги посрещаме.
Дали не носят хляб в ръцете си,
Я шоколадчета, я дрешки те?...*

Но половината ги нямаше...

ПАРТИЗАНСКИ КЪЩИ...

*Партизански къщи, героични къщи,
Пръснати навред по моята земя!
Всяка вечер с мисъл аз във вас се връщам
Тихичко, на пръсти, като у дома...
Обикалям мълком стаите ви празни.
О, какви ти стаи? Стаичка една!
И стени със мъка и със вар измазани!
Сред стените черни — по една жена.
Все онази майка с белите коси,
Дето плаче тихо върху две тетрадки
Пълни със дъха на мъртвия ѝ син.
Все оназ любима, от любов смразена,
Дето от години ляга все сама
На леглото празно с чергата зелена,
Чергата тревиста като къс земя...
Партизански къщи, къщи сиромашки,
С по едно прозорче, с по една врата,
И с едно портретче мило и хлапашко,
С габърче забито в здрача на нощта.
Партизански къщи, сиви и кахърни.
Паметните плочи тънат в тъжен прах.
Мъртвите решат ли пак да се завърнат,
Те ще ви познаят даже и без тях!
Но не се завръщат, но не се завръщат!
Толкова години вече оттогаз...
Нищо, не плачете, сиромашки къщи,
Вместо всички мъртви се завръщам аз!*

БЕЗИМЕННИ И ИМЕННИ РЕМСИСТИ...

*Безименни и именни ремсисти,
На мръсната епоха рожби чисти,
Заварени деца на тъмнината,
С вас пак се срещам всяка нощ, когато
Тъгата ми наметне своята примка...
Вий слизате от пожълтели снимки,
Възкръсвате от мътните клишета
На своите полицейски досиета,
Напускате студентите могили
И ямите, в които сте изгнили,
И с тежки стъпки тръгвате към мене.
Усещам ви като една вселена
И като дъх далечен от звездите...
Ах, мили мои, вий не сте убити!
Не сте балада, нито мит незнаен,
Каквито от легендите ви знаем!
Не сте фалшиви фотосни позьори!
За мене вий сте още живи хора
Със своя скръб, със своя жива обич,
С една любов, занесена във гроба,
С една тъга, че в боя прошка няма,
Че в село на софрата чака мама,
И бобецът в паничето изстива,
А рейсът, с който в къщи се отива,
За вас е забранен... Че... Много „че“-та...
А вий, добри момичета, момчета,
Се срещате не с милата си младост,
А със куршум до някоя ограда...
Безименни и именни ремсисти,
Е една тъга за вас аз вечно мисля.
Една тъга, един вик ням и леден:*

*Сега аз, живият, живея, гледам
И дишам вашата мечта голяма,
А вас ви няма вече, вас ви няма...*

ГЪРМЯЛ БАРАБАНЪТ...

Гърмял барабанът, гърмял барабанът.
Прегракнал и блед кехаята четял:
— За всеки шумкарин предаде и хванат —
по сто хилядарки и златен медал!
Не сто хилядарки, за сто кални гроша
Предателят чер би баща си продал!
А в мрака се веел бунтарски и рошав
Перчем партизански — и звезден, и цял!
...И плъпнали в мрака душман-бегликчи
с готова кесия, с готова кама.
А пък главите на мъжките шиш
Пак факелно грели над тази земя.
Гърмял барабанът със удари тъпи,
А вятърът, вятърът, страшният, вил:
„Главите на моите юнаци са скъпи!
Нямате толкоз пари за глави!“
Гърмял барабанът...
И днес вдън душата
Гърми, та се къса! И чувам това:
„Сто хиляди лева ти струва главата!
Сто хиляди лева!... И твойта глава!“
И страшно ме гложди в сърцето въпроса:
Щом те са умрели за мене, уви,
Главата, която на плещите нося,
заплаща ли всичките техни глави?

НЕЗНАЙНИЯТ

*Простряха го напред мегдана —
Не жив човек, а жива рана;
Не мъртъв труп — звезда грамадна,
Безсмъртна Ботева балада!
Неузнаваем С лик изгубен,
С изтръгната насила хубост,
Обезобразен, но вече
Дал образ на самата вечност...
Без глас. С език, от нож отнесен,
Но станал сам всевечна песен.*

*— Познавате ли го? — Ни дума!
— Познавате ли го? — Безумен
размахваше палачът шашка.
Мълчание. Жестоко. Страшно.
И стана чудото. В тях вгледан,
Той разпозна във всички редом
Лица, очите му, гласа му.
На него, мъртвия! С глас тътнещ,
С див глас босяците разпръсна:
— Във всички ви нима възкръсна?*

ТРЕТО ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ

Трето основно училище.
Трето. Дори не и първо.
Вечно живота ми ти ли ще
Учиш със спомена кървав?
Все ли ще плачеш със ореха,
С чина ми, от ножче надраскан,
С катанеца, с който затворено
Осъмна с табела „Участък“?
Трето основно... С най-чистите,
С най-светлите стаи доскоро,
Сменило в миг птичите писъци
Със писъци — мъки на хора.
Трето основно, прости ни ти —
Ний чувахме — викаше в огън!
Но малко ни бяха годините,
Да влезем да ти помогнем!
Ний само с теб се гордеехме.
Ний — твоята мъничка стража.
И край дувара ти пеехме,
За да ти върнем куража...
Трето основно... мъчение!
Не на ченгелчета скучни,
Не на вероучение —
На вяра — живот ни научи!
Трето основно. С големия
Орех и спомена малък...
Дори за една академия,
Повярвай, не бихме те дали!

РАДОСТЕН РЕКВИЕМ

*И пак така дърветата танцуват!
Пак идващата скръб на есента.
Шумят листата. Сякаш че сънуват
Лъха на догодишните листа.
Земята се върти със всички сила.
Септември, май — старей, старей светът.
И само те във братската могила
Едни и същи вечно си стоят.
Сега е празник. И със чинни стъпки
На гроба им ний носиме цветя.
Цветята пускат корени и пъпки
И мъртвите поникват пак във тях.
Поникват в буки, в рози и в пшеници!
Поникват в хляба, в гроздето и в нас.
Недейте жали мъртвите войници!
Пръстта те вдигат в есенния час.
Пред нас минават, път да ни отворят.
Вървят в студа, във зноя и в дима!
А скелетите им като подпори
Остават под огромната земя...
Танцуват пак дървета. Става хладно...
Септември... Май... животът все лети.
А живи, мъртви със ръце грамадни
Крепят земята тежка, да не падне,
Когато се върти!*

ТИ НЯМАШ ОЩЕ ТРИ ГОДИНИ...

*Ти няма още три години,
А вече твоя е земята!
Най-хубавото нещо, сине,
На този свят е Свободата.
Живей със нея и я дишай!
Посочвай я със пръстче златно!
Откривай я в земята пищна
И във небето необятно!
А почнеш ли да я разбираш,
Обичай я, но не на дребно!
Светът за нея е умирал!
За нея, сине! И за тебе...*

БЪЛГАРИО НА ЖИВИ И НА МЪРТВИ...

*Българио на живи и на мъртви,
Българио с безброй Баташки църкви,
Със гробища и с паметници светли,
Със този жертвен въздух, който свети
Над тебе вечно, като вече огън,
Аз искам да те събера във стих! Не мога!
Аз искам цялата да те прегърна —
Ръцете ми не стигат! Как да върна
Това, което ти си ми дарила?
Не мога.*

*И пред братската могила,
Пред Шипка и пред Вола коленича.
И без да казвам колко те обичам,
С една сълза, и кървава, и страшна,
За цялата ти обич се отплащам.
Сълза на радост и от скръб проляна!
Сълза, в която ти си цяла сбрана!*

И НЯКАКВА ХАЙДУШКА ПТИЦА ...

*...И някаква хайдушка птица.
И някакъв разпален залез.
И някаква внезапна песен,
Ведно със залеза дошла.
Върти се птицата, върти се.
И в радостта ми плаче жалост.
И в пролетта ми има есен.
Но светят птичите крила.
Те пак ме вдигат, пак ме носят
Над разлюлени буйни ниви
И над ожънати стърнища,
И над налети класове.
Сеитби, жътви, сенокоси.
Усмивки, мъртви или живи.
И залези като огнища.
И изгреви за векове...
И някаква хайдушка птица.
Лети нагоре. Аз — със нея!
Летя и пея, и тъгувам!
Летя и нося красота.
Носи се в полет ти! Носи се,
Земя, в която аз живея,
Земя, в която аз пътувам
От вечността към вечността.
Българио, безсмъртна моя,
Носи ме в пътя си всевечен,
Тъй както в своя път те нося
От люлката до гроба чак!
И във смъртта ще съм спокоен,
Ако, във твоята вечност вренен,
Безсмъртието ти докосна*

И мъртъв, в теб възкръсна пак!

ТЕ, ПРОСТИТЕ ХИЛЯДИ, ХИЛЯДИ ХОРА

*Земя необятна, земя необгледна,
Ти, майко, ти, родна сестра,
Земя и богата, и просешки бедна,
Кажми ми, защо ги събра?
Кажми ми, защо ги извика без време
На този човешки градеж?
От тях ли по нещо велико да вземеш
Или пък на тях да дадеш?
Със нищо не искат да станат велики!
Не искат медали, ни пост!
Те просто умеят да стискат мотики,
Да работят с тежкия лост.
Те просто умеят със пот да изкарва
Цената на своята пот!
И просто са свикнали в нещо да вярват,
Не в „нещо“, а в своя живот.
Копаят, мълчат! И мълчат, и копаят!
Човеци, излети от бронз!
Кой ги доведе и сбра тук? Не зная.
Идея или пък закон?
О, нявга беднякът под своята риза
Не носи сърце, а долап:
Разправяй му колкото щеш: „Социализъм!“,
Той пита: „...а има ли хляб?“
Понякога може без хляб да прекара
Но, сраснал със хляба, с пръстта,
Той „хлебец“ нарича великата вяра
И своята любов към света.
И в своята вяра, че с чук и мотика
Издига сам своя живот.
И своята вяра, че всичко велико*

*Е в него, във моя народ!
Народ, който само с катър и вързопче
За Божигроб тръгва ноця,
Народ, който само с черешово топче
От дъно разтърсва света!
Народ, който пеш до победата стигна
И пеш се завърна оттам!
Кому ли той паметник свят не издигна,
Останал без паметник сам?
И днеска, изправен на скелите горе,
Той, моят дюлгерски народ,
Паметник вдига на хиляди хора —
Свой паметник — своя живот!*

СТРАШНИЯТ СЪД

— Кой е откраднал часовника?
Всички мълчат.
— Да стане самичък виновникът!
Всички мълчат.
Светкат сърдите цигарите.
Всички мълчат.
Страшният съд на зидарите!
Най-страшният съд!
Ех, вие, джебчи разглезени,
Сведете лица!
Нима в комунизма ще влезете
С апашки ръце!
Назад — викат гневно зидарите.
Викат без глас:
— Днеска крадете от вярата,
утре — от нас!
Прекрачим ли ний комунизма,
През прага му свят,
Ще хвърлим нечистите ризи
И алчност, и глад.
Ще влезем с десници железни,
Със честни лица.
Без старите дрипи ще влезем,
Със чисти сърца.
Нека на прага му върнем
Всяко перце!
Как в него ще се прегърнем
С мръсни ръце?
Кой е крадецът? По нарите
Всички мълчат!
Страшният съд на зидарите!

Най-страшният съд!

КРЕМИКОВСКА МАРСИЛЕЗА

*Свирете! Свирете! Свирете!
Най-гръмката банда да екне,
Най-гръмката банда да гръмне!
Додето се съмне!
Додето се стъмни!
Най-силната музика искам!
Нека хората се плискат,
Нека пискуните пискат!
Нека с хората
Оправим земята
Гърбата!
Не, тези хора и тупани
Ми спомнят, че много по-рано
Ний те откривахме.
Помниш ли зимната вече,
Помниш ли ледната вечер
С вихрушките зли и комина?
Бетонът да не изстине
Бетонът да не замръзне,
Замръзвахме ние!
Три нощи и четири дена
С ръце замразени,
С души размразени
Пълзяха зидари нагоре.
Човешката страшна умора
Пълзеше нагоре!
Да не замръзне бетонът,
Замръзвахме ние!
Снегът ни превръщаше в ледени преспи.
Ледени нощи, къде сте?
Къде сте?*

Къде е мъничката циганска банда,
Докарана пеш от града,
Доведена пеш във студа,
Да свири?
Тъпан и седем кларнета
Гърмяха от сутрин до сутрин,
Гърмяха от вечер до вечер,
Да не замръзне бетона...
В кожуси, ушанки, шушони
Зидарите зидаха горе.
А долу със всички флигорни,
Със тъпан и седем кларнета
Беснееше вятърът.
Зидарите слушаха,
Зидарите зидаха,
Зидарите будни сънуваха
Своите бъдещи сватби.
Да не замръзне бетонът!
А бандата свиреше лудо.
Свиреше все една песен,
Свиреше
Марсилезата!
В миг една бетонджийка слезе
И с кожух на гърба заигра ръченица.
Бандата свиреше бясно.
Момичето скачаше бясно.
Вихрушката виеше бясно.
Зидарите зидаха бясно —
Да не замръзне бетонът.
Една ръченица!
Една Марсилеза!
Една незамръзнала вяра.
Три нощи и четири дена!
Колкото боя на Шипка!

СТИХОТВОРЕНИЕ ЗА СЪНЯ

*Бараката прилича на вагон,
Във който спи задъхана умора.
Сънуват и насън говорят хора:
Горещи устни и горещ бетон.
И някой хърка, някой стене пак.
През празници, през делници и грижи
На сънищата нишката се ниже.
Сънят боботи като тежък влак.
Далечен влак към бащини места.
От него слизат и се качват хора.
Насън ругаят и насън говорят
Пак пътниците черни на нощта.
И тракат бесните му колела.
И влакът на зидарите пътува,
И влакът на зидарите сънува,
Че все върви през милите села.
Бараката прилича на вагон.
Сънят се свършва. Влакът се завръща
От път, от ласки и от родни къщи.
Навън ги чака будният бетон.
Конвейърът се върти: нощта, деня.
Към слънцето по-близо и по-близо.
Препуска влакът бърз на комунизма.
Експресът на бетона и съня.*

ЧЕТВЪРТАТА БАРАКА

Четири дъсчени голи стени,
Подпрели вихрушките, мрака.
Най-яката крепост на нашите дни!
Добрата четвърта барака!
Седем железни ръждиви легла.
И голи артистки — над всяко.
И седем нелюбени мъжки тела
Ги любят. В четвърта барака.
Но само насън. Подир страшния ден,
След вятър и блъскане яко,
След синия съсък на лют оксиген,
След здрача в четвърта барака,
След вихри, огъвали с бяс железа,
След дълго безсъние в мрака,
След мъжка и капнала скришом сълза
В съня на четвърта барака.
Ах, времето, зная, оттук ще смете
Мъжете, бараката, мрака!
На тяхното място ще израсте
Градът. Не със криви бараки,
А с къщи палати, с градини... Тогаз,
Ти, бъдещ човек, щом дочакаш
Да чуеш във своето щастие глас,
От радост и мъка заплакал,
Заслушай се в него — това ще съм аз
И мойта четвърта барака!

ШЕСТНАЙСТО ЧИСЛО

*Днес на обекта раздават заплатите!
Днес е шестнайсто число!
Но тихо, убийствено тихо е в касата.
Един касиер се прозява над масата
И бърше с длан потно чело!
Никой не псува! Къде са зидарите,
Които нахълтват с ръце, с рамене!
Кому да извика: „Хвърлете цигарите!
Тука не е кафене!“
Мълчи касиерът. Мълчат и числата му:
Обърка се тоя народ!
Нещо незнайно обърна душата му,
Обърка самият живот.
Чудашки народ! О, ти, жрецо на сметките,
Недоумяваш, нали?
А тях, дето зидат със пот петилетките,
За този живот ги боли.
Понявга зарязват дори и заплатите,
Защото бетонът горещ
Не чака и бързо замръзва от вятъра.
Защото голямата пещ
Угаснала би само миг без сърцата им,
Би секнал самият живот.
Върви оценявай със цифри душата,
Душата на моя народ!
Един касиер се прозява на масата
И бърше с длан потно чело.
Дали комунизмът не влезе във касата
Днес, на шестнайсто число?*

ЗАВОД

*„И в този шум и трясък на
машини
ще трябва непременно да
крециш,
да могат думите разбрано да
преминат
пространството, което ни
дели.“*

Никола
Вапцаров

*Кръстосани задъхани тръби!
Кръстосани задъхани съдби!
И аз вървя сред тях и се препъвам.
Усецам в миг, че целият потъвам
Във хаоса от гласове и грохот!
Епохо,
Ти, която ме доведе тук,
Гърмиш сега със парния си чук
По мисълта ми, както в наковалня!
И се стопяват думите банални
От вестници, плакати и екрани.
Във тоя светъл огън барабанен
Аз гледам не грамадните мотори,
Аз търся не процента в диаграмата —
Аз търся живите ти хора.
Това е драмата!*

*Недей ми вика! Чувам те, поете!
Вървя след теб и се разпръсквам сам
Във този свят, настръхнал и голям
И като детска приказка вълшебен.
И в хиляди задъхани тръби,
И в хиляди кръстосани съдби
Намирам тебе.*

ТРАВИАТА

*Работниците разучават Верди.
Работниците пеят „Травиата“.
Трогателно е да ги гледаш — едри
И недодялани, и грубовати,
В цилиндри и във фракове облечени,
Те пеят, както в крѝчмата, без ноти.
И плачат толкоз просто и сърдечно,
Тѝй както си поплакват и в живота.
На сцената умира Виолета —
Вдовицата, заводската готвачка.
Тя плаче не от арията светла,
Тя просто за мъжа си мъртѝв плаче.
Алфред не иде. Ах, Алфред се бави!
Умира тя, но още го очаква.
Естествени са сълзите ѝ. Браво!
За първи път на опера заплаквам...*

РАБОТНИЦИТЕ ЗАКУСВАТ

*Наклякали покрай машините,
Със неизбръснати лица,
Закусват те. Закусват силните
Със тиха кротост на деца.
Отчупват хляба и халвицата
Със пръсти, черни от масла.
Закусват просто. Като птиците.
А млъкналите колела,
Трансмисиите и каишите
Ги гледат като че със страх,
Защото тези хора с грижите,
Със хляба, с този гърлен смях,
С каскетите, небрежно килнати
Над изпотените чела,
По-яки са сега, по-силни са
От всички тези колела.
Мълчат машините, железните.
И паднали на колена,
На господаря през трапезата
Покорно пазят тишина.*

ЕПИЛОГ 2

„Ала не съм аз заминавал
никъде
и тук отникъде не съм се
връщал.“

Ат.
Далчев

*Пак целият прозорец е отворен
Като голяма птица с две крила.
Но вече няма никакви шофьори.
И няма вече никаква кола.
Измислица бе всичко туй, освен
Това, че аз пътувам през земята,
А тя пътува цял живот през мен.
С небето си, с хайдушките баури,
Със друмите, с човешките съдби...
Ослушвам се — край мен отнейде свири
Едно далечно радио — скърби
С мелодията тъжна за Соренто.
Денят залязва. В стаята съм сам.
Соренто се извива като лента,
А върху лентата — светът голям,
С различни образи, съдби и мъки.
Соренто ли? Не, сякаш туй е плач!
Край мен и в мене всичко се обърква.
И стаята е пълна не със здрач,
А с хора, с друми, с хукнали пшеници,*

С фабричен дим, със блеещи стада.
Един сакат играе ръченица.
Едно бесило вика „Свобода!“.
С една жена убита се целувам...
Земята влиза цяла у дома.
С една измислена кола пътувам
През тази неизмислена земя.
Лети колата устремена. Бърза.
Изчезват хора, дървеса, скали.
Изчезват среци, верности и сълзи
И всичките измислени коли.
Изчезваме и ний. Изчезва всичко.
Не може да изчезне само тя —
Земята, над която коленича,
Родилката на всяка красота!
Аз коленича. А под мене пее
Горещата ѝ и велика гръд...

Родим се върху Нея, поживеем.
Умрем над Нея, ала пак из Нея
Възкръсваме...
И цял живот на път!

1963–1966 г.

РАБОТНИЧЕСКИ КВАРТАЛ

*Помня го — накрай града захвърлен,
В купища от смет потънал цял,
Старият, най-мръсният квартал
Бе като едно човешко гърло:
Гълташе, каквото му попадне,
Хапваше, каквото бог даде.
Свикнал бе със дни да не яде,
Хранеше се само с думи гладни.
Хранеше се само с тиха вяра:
Все ще има край животът груб
И от малкия тесняшки клуб
Все ще падне нявга катинара...
Помня го, макар че помен няма.
Днес многоетажен, чист и бял
Той — Работническият квартал —
Е затрупал мъката голяма.
По балконите му червеней мушката.
По стъклата му — безброй слънца.
Но в смеха на малките деца
Пак дочувам мъката, която под паважса вика с глухи
думи:
Тук под всеки цвят тъга расте,
И зад всеки смях — плач на дете,
А под всяка стъпка — глас куршумен...*

СТАРИЯТ МИНЬОР

— Не сте добре... — му каза лекарят
със глас най-мек. — Не сте добре!
Но в този глас, човечно-мекия,
Той чу и друго: ще се мре!
Излезе блед от кабинета му
Като от рудник най-дълбок.
Листът трепереше в ръцете му —
Не болничен, а некролог...
Не, не тъгуваше, че дроба си
Почти загубил беше той,
Ни затова, че щеше в гроба си
Да слезе като във забой.
Той беше свикнал със угрозата
Да се живее без небе.
Със тъмното и силикозата
Като с тютюна свикнал бе.
Тъжеше само за момчетата —
Без него в някой ден честит
Ще стигнат бучката, най-светлата,
Онази бучка антрацит,
Която уж бе до ръцете му,
Но да допре — не доживя.
Тя беше в него. Бе в сърцето му.
Но той не знаеше това.

ЗАВИЖДА ТИ, ПРИЯТЕЛЮ ОТ СКЕЛЯТА...

*Завижда ти, приятелю от скелята!
Когато сутрин още спя във здрача,
Поемаш ти под небесата, белите,
И като слънце над света се качваш!
Завиждам на ръцете ти, приятелю!
Когато моите от студ треперят,
Знам, твоите се здрависват първи с вятъра
И небесата с педите си мерят!
Приятелю, завиждам на сърцето ти!
Когато мойто гасне в дребни страсти
И се топи в дима на кафенетата,
Ти носиш своето като бучка щастие
И го раздаваш на света не мислено,
А истински и честно го раздаваш!
И твоята поезия неписана
Написаната моя надживява!
Тя ще остане жива, неповторена,
Създадена от твоите яки мишци.
Не аз, а ти сега твориш история!
Аз трябва само днес да я препиша.*

ЕЖЕУТРИННО

Будилникът — внезапен остър нож —
Съня ти пак наполовин разсича:
Отсам — ти, недовършената нощ,
Оттатък — бряг, върби, река, момиче...
Кое е сън, кое — реалност? Где
Потъна мигом сладката измама?
Връз твойто още спуснато перде —
Пак сянка. Но момиче вече няма.
Остана си то там, на онзи бряг.
Реката себе си и него грабна...
... Помахай им и — хайде, няма как:
и на илюзията хляб ѝ трябва...
и пот. И път. И крачка по паве —
за да я досъбуди в полумрака...
Стани, съня доугаси с кафе!
И то горчиво! Свиквай — туй те чака!
До вечерта... Но време — дотогаз...
И — ден-харман... Не видиш краят де е...
Дори не подозираш в този час
С какво ли ще те жъне и вършее.
С каквото ще! Не бой се и върви!
Вършей, вършан от обичи и злоби!
За всеки случай ти си приготви
Милувки и шамари в двата джоба!
Е, време ти е! виж: в кафето — път.
Мини го цял и всичко му опитай!
И — до нощес! Щом всички пак заспят,
Момичето — онуй, с душа и плът —
Помни! — пак ще те чака! При върбите...

ТИ И АЗ

*... Спирката. Паважа глух. Трамвая...
Ти поне си имаш и това...
А пък аз... Все тази пуста стая!
С гледка, дете наизуст я зная.
С днешен вик от вчерашни слова.*

*Ти поне... Върви, недей ме слуша!
Тя не е за приказки съвсем...
Днес ти ще гориш, а аз ще пуша.
Ти ще дишаш, аз ще се задушвам...
Но нощес, щом пак се съберем,*

*Ти — в умора, аз — във куп хартия,
Белким вземеш нещо и от мен:
Спирката, паважа глух и тия
Вечни твои грижи, мъчнотици,
Блъскащи те всеки божии ден.*

*Същите. И не съвсем. С оная
Недоосъзната красота,
За която вечно си мечтаеш,
Но не виждаш. А навярно тя е
Нейде в мойта купчинка листа.*

*На, вземи я прочети до края!
Вслушай се: край теб е моят глас!
Вред. Във всичко. Траен и нетраен.
В спирката. В паважа глух. В трамвая.
В този свят, наречен „ти“ и „аз“.*

САМОТЕН ЦЕХ

Това сме аз и стаята, и ти.
Невидимият с многото черти,
Зачетен в моите думи и животи:
— Е, що работиш? — питаш, вгледан в тях.
— Работя, що работя! Бягай, ах!
Аз питам ли те ти какво работиш?!

Но се досещам: блъскаш се навред.
Градиш къщя, заводи. Лееш мед,
Чугун, прокат. Засяваш хляб. Лекуваш.
Чертаеш. Смяташ. Мъкнеш цял живот.
И тялото ти нищо че е в пот —
Душицата ти, грешната, студува.

В коли я возиш — бъхта тя пеша.
Със хляб я тъпчеш — гладна все. Душа.
Цял свят ѝ дай — насита няма, брате!
Съдрана в сума драки на света,
Все дрипава вдън тебе зъзне тя.

И твойта я изкарах. Само миг —
Последен шев. Ела си я вземи!
И повече не питай що работя!
Аз съм шивачът с болното сърце —
Най-глъчният и най-самотен цех,
Облякъл — да не мръзнат — куп животи.

Машина трака и върви тигел...
— Клиенте стар, в дюкянчето дошел,
седни, душа поръчай си по мода.
Ще ти я шийна екстра — нямай дерт!

*Ала от моята не вземай терк —
Шивачът, думат, все без дрешка ходел...*

НА ТЕБЕ, БРАТ

*По нещичко, макар и толкоз скромно,
Макар и най-невидимо на вид,
И моя труд на твоя, брат, напомня —
И аз изграждам къщи за бездомни,
И аз подобно тебе вдигам зид.*

*Но този зид е някак по-безшумен
И по-различни — моите къщя.
Че моите тухли са безплътни думи,
Стените им, хем умни, хем безумни,
Подслон са не за плът, а за душа.*

*Да, зная, пукната пара не правят
Стена от думи, зид от плач и смях.
На мръзнеция те не дават завет,
Вода и хляб на сиромас не дават.
Човечецът си може и без тях.*

*Но знам и друго — сменял сума къщи,
Куп зидарии вдигал и рушал,
и най-бездомният накрай се връща,
Да се загърне с топлинка насъщна
Не другаде, а в своята си душа.*

*Зидарю, трупай камък върху камък!
Аз — дума подир дума. Занаят...
По-нужен труд от нашия, брат, няма!
Подай ръка! Дано най-сетне двама
Да приютим тоз безприютен свят!*

ПЕЧАТАР

*Цял живот — гърмеж на ротативка.
Газеник с опушено шише.
Каса с тежки букви. И усмивка.
Но неясна като на клише.
Цял живот — брошури нелегални,
позиви във здрачното мазе,
тайни и гръмливи „Наковални“
и подбити в карцера нозе...
Цял живот. Живот като наука.
Преживя го — дълъг като век.
Но и днеска пак ще пита внука:
„Синко, с проста или с главна буква —
как се пише думата «човек»?...“*

СТИХОТВОРЕНИЕ ЗА ОТРИЦАТЕЛНИЯ ГЕРОЙ

*Със поглед от ракия светнал,
Като хамалин псува той.
Иди че го рисувай сетне
И го превръщай във герой!
Лустросвай го и в своите книги
Му слагай ангелски черти...
... А нему все не му достигат
два лева, да си доплати
ракията, която пие...
Но иначе — работлив за сто.
И думите му са магия.
Човек от нашенско тесто:
Каквото пипне, му приляга,
Печели повече от мен.
Добряк. Красавец. Юначага.
И за приятел е роден.
И ризата си даже дал би,
Ако те види, че си гол.
Запее ли, долавяш жалба
В гласа му. Жалба по кого?
Навярно жалба по онази
До днес несрещната жена,
Която той в сърцето пази
Като далечна светлина,
Която всяка нощ го стряска
С протегнатите си ръце...
О, недокоснато от ласка
Човешко грапаво сърце!
Сърце объркано, но гордо,*

*В теб раната не хвана рѣб.
Отгоре ти закачам орден,
Да скрия с него твойта скрѣб!*

В ДЕТСКАТА ГРАДИНА

*Сред този космос от желязо,
Сред този сив фабричен ад,
Като от приказка излязъл,
Шуми един вълшебен свят.
Светът на спящите царкини,
На Гъливер и братя Грим,
Светът на детските години
И на безгрижните игри.
Звънят гласчетата-камбанки
Край бабиния стар чекрък,
А покрай бялата Снежанка
Джуджетата танцуват в кръг.
А зад ефирните пердета
Гърми заводът-великан.
Ще раснат малките джуджета,
Ще тръгнат някой ден натам.
И не със тежки боздугани,
А със сърцата си добри
Те ще надвият великана.
И той ще им се покори.*

СТИХОТВОРЕНИЕ, ПИСАНО НА ЕДИН ЗАВОДСКИ ПОКРИВ

*От приятелски длани понесен,
Вдигнат яко от яки ръце,
Аз до слънцето чак се възнесох,
Спрях до него лице пред лице.
Тук, навръх на заводския покрив,
Вдигнал ръст като втори комин,
На плещите си потни и мокри
Нося целия свод яносин.
Но от своята вис незамаян,
С незаслепени очи,
Не забравям аз силата, тая,
Дето тука със пот ме качи!
Не забравям ръцете, които ме издигнаха като
перце!
Не, не са по-високи мечтите
От другарските яки ръце!
Не, не гоня аз място високо!
Ако днеска дера колена
Като котка по този чер покрив,
То е само проверка жестока
На моята височина!*

ЗДРАВЕЙТЕ, ЧАРОВНИ МОМЧЕТА...

*Здравейте, чаровни момчета!
Здравей ти, строителна чета
От двайсет напети юнака!
Аз идвам във вашта барака,
Аз влизам в живота ви бурен,
Но не като тип авантюрен
И не със молив и хартия,
Като писател-ловджия,
На лов за герои и слава!
Аз идвам не ум да ви давам —
Но стига парадности скучни!
Дайте шишето с ракия!
Дайте си дланите, тия
Дето копаят проводни,
Дето издигат заводи,
Дето живота издигат!
Елате и моята книга
Със тези ръце напишете!
Ще пишем една епопея —
Голямата, същата нея,
Която навремето Ботев
Започна със двеста живота.
Не с двеста — с вас, двайсет момчета,
Ще я допишем ний, чета!*

ЛИТЕРАТУРНО ЧЕТЕНЕ ПРЕД СТРОИТЕЛИ

*Те отливат цимент —
Груба работа, тежка.
А пък искат от мен
Нежни думи. Човешки.
Аз им бълвам слова
За комини и пещи...
— Не това, не това!
За душичката нещо!
Ний си имаме труд
И комини, и вопли.
Дай ни нещичко, в студ
Тук, отвътре да топли.
... И пред този суров
многолик мой слушател
почвам: — Има любов!
Има, вярвайте, братя!
И във вас, и във мен.
Тя във всичко се крие.
Даже в този цимент,
Който леете вие.
Тя...*

*И с присмех, уж лек,
моя стих те довършват:
„... да не мръзне човек
във циментена къща...“*

АУДИТОРИЯ

*Дойде в последните минути
Преди да свърши рецитала.
С душа излязла, запъхтяла,
В ботуши гумени обута,
Я чух, как в залата нахълта.
Почти на сцената се тръсна.
— Хей, малката, къде с таз мръсна
и кална ватенка?*

Преглътна

*Обидата и замълча си.
Подобно пиленце се сгуши.
Дошла бе стихове да слуша,
Не ругатни... Тя толкоз часа
Пеш от обекта бе търчала,
Да види жив поет, да чуе
Онази нежност, дето всуе
Бе търсила да я погали
След толкоз бетонджийски вятър...
Принцесо с кал по рамената,
Благодаря ти, че дойде ти,
Че с нежността на плаха струна
Ти мойте стихове целуна.
Благодаря ти, музо светла!*

МАЙСТОР

*... И върви през света.
Той — човекът неизвестен.
Със щурче във уста
и със шапка от вестник.
Със едничкия дар —
В къща зид да превръща.
Пък и често макар
Да си няма сам къща.
Той върви. Нощ и ден.
Все с мечтата — да види
Този свят дограден
От темел до кер'мида.
Кой, какъв е в лице
И каква му — душата,
Знам ли... голи ръце
И мистрия — в едната.
Своя диря каква
ще остави подире?
Само капките вар
Са едната му диря.
Но и с нея честит,
Крачил в студ и във жега,
Че къде що е зид,
Все е зидан от него.
Нека мраз го яде,
Нека дъжд да го мокри!
Този свят, съграден
От темел чак до покрив
Цял е негов. Да, цял!
И макар неизвестен,
Всъщност той му е цар*

Със корона от вестник.

В НАЙ-ХУБАВИЯ МИГ ПРЕДИ РАЗСЪМВАНЕ

*В най-хубавия миг преди разсъмване,
Когато спи на рамото жена ти,
И вън се борят светлото и тъмното
И побелява утринният вятър;
Когато, във възглавката потънало,
Лицето женско в сън ти се усмихва
И нейде на душата ти от дъното
Извира нещо, нещо като стихове —
Неказаното и несподеленото,
В най-хубавия миг любовно-светъл
Изписква във ушите ти сирената:
„Прощавай, неосъществен поете!
Ти мислиш за любов, а аз — за хляба ти!
Часът е вече пет! Я, хайде ставай!“*

*И работа! И работа! И работа!
Край твоите строежи аз минавам,
Препъвам се във скелите им в тъмното,
Тъга и радост смесват се в сърцето.
В най-хубавия миг преди разсъмване,
В мига на неродените поети.*

ПЪРВИЯТ

*Преди съвсем да се е вдигнал мракът,
Градът сънлив, с прозорци още сини,
В съня си пръв го чува като мине —
Като тесли обущата му тракат.
А бялата му риза смята здрача.
И над света от нея виделее,
Една звезда последна още грее.
И той на нея ризата закача
Като на златен гвоздей... И започва
Пак вечната позната въртележка
От мъртъв зид и от ръце човешки,
От дъх човешки и от мъртви плочи.
Тай — всеки ден. Във сняг. Във кал. Във жега.
Къде са ѝ началото и краят?
Туй само дланите и хоросанът знаят.
И ризата, издигаща се с него.
И той — със нея... Цял живот със нея...
Дорде от най-високия си покрив
Подобно знаме, от потта му мокро,
Победно над земята я развее...
А вечер пак обущата му тракат.
И ризата му, вяла се над всичко
И всичко построила, пак повлича
Със белия си топъл вятър мрака...*

ЗИМНА ПОВЕСТ

*Вилица. Въртопи сняг.
И студ с език на пепелянка.
Една замръзнала ушанка.
Едно шосе от смърт и мрак.
И рейс над пропастния ръб.
И той — с ушанката, безгласен,
Тях всичките, комай пренася
Не с автобуса, а на гръб.
Вилица. И сняг. И път.
И рейс, надвиснал с вик на хора.
Еднички фарове в простора —
Очите в тъмното горят.
Обикновен. Съвсем безличен.
Съвсем на всички нас приличен
И все пак друг...
Със поглед мек,
Върви той тихо през света.
Светът дори не го познава.
Със кичур снежен оттогава,
Минава, тихо поздравява.
Но хората не го и помнят —
Отминала е пропастта...*

НА ГОСТИ В НЕГОВИЯ ДОМ

Замръкнах в неговия град.
Миньорски град. Кафяв. Задушен.
Град, пълен със кълба от пушек.
И без нито един познат.
Дойде и рече: „Хайде, брат!
Какъв хотел!... То, по земята —
Хотели — много... Но приятел...!“
... А бе човекът непознат...
Пръв път го виждах. Благ и тих.
И как да им откажеш — хора...
И с къщичката на миньора
Хотелския комфорт смених...
... Уют. Перденца. Тишина.
Едно детенце като ангел.
Пред него — нотите на Вагнер.
Един мъж и една жена
С очи, дълбоки като рудник,
Горяха от възхита чудна...
А в розовата светлина
Без глас аз плачех мълчешком.
Но не от песента на Вагнер,
От песента трагично блага
На този тих миньорски дом.
На тези хора — минен здрач.
На тези хора — път нелесен,
Преминал от забоя тесен
До Вагнеровия тих плач.

СЛЕД РАБОТА

*Каквото имал е да свършива, го е свършил.
От нещо свое вътрешно огрян,
Излизаше. Нехаен. Млад. Щастлив.
Разкършен.
На гръб — със облак ветрено-басмян.*

*Прекрачвайки портала сводест на завода,
Под залез, който цял го бе пробол,
Ми заприлича на светец иконно-модър,
Взел цялото небе за ореол.*

*И закъде се бе забързал тай? За среща?
За мач? За кино? Просто — за покой?
Ах, все едно. Занякъде, към някого, към нещо
Усмихнат бързаше в живота той.*

*Завидих му. Повярвайте, съвсем без злоба.
На младостта, на облака му лек,
На таз усмивчица, на ореола объл...
Той всичко имаше — усмивка, труд и обич.
Какво ли друго трябва на човек?*

ЗАВОДСКО КИНО

*В заводския киносалон
Е душно, тъмничко и тясно,
Тук няма партер и балкон —
Еднакво струва всяко място.
А колко свят е насъбран!
И блъскане, и олелия...
Но светва белият екран
Пред хората като магия.
И там, върху парчето плат,
Пред простите очи излиза
Един далечен чуден свят
На графове и на маркизи,
Които тънат във разкош...
Мъжете гледат с поглед слисан.
Отиват си и цяла ноц
Сънуват голата актриса.
И във ушите им звъни
Смехът ѝ мил и грациозен,
А собствените им жени
За пръв път им се виждат грозни.
И във дълбокия им сън
Пак рицарската шпага лъсва.*

*... Но писва свирката отвън
и мигом лентата се скъсва.
Прекъсва оня водевил
На сантимент и на двубои.*

*И почва утринният филм,
Във който те ще са герои...*

ГРЪНЧАР

*Гледах го в ръцете — две огромни
Груби, а пък галеци ръце,
Ваеци от топка глина стомна,
А от стомна — глинено сърце,
Гледах го в устата — в тази жива,
Жадна и опръхнала уста,
Дето в остра дупчица се свива
В дръжката — да сръбне вечността.
Тази вечност, дето все по чезне
Барабар със стомните у нас —
Вече демоде и безполезна
В глината, сменена с плексиглас.
Гледах го. И сякаш пак го гледам:
Две ръце, къс глина, колело...
Луд ли бе той — мохикан последен —
В туй модерно време от стъкло,
От кристал, чешми, водопроводи,
Кой от туй отбрано общество
Ще си купи чиреп старомоден?*

*Та затуй все жадни май си ходим...
Жадни неизвестно за какво...*

РАЗБИ, САХАНИ, ХАЛИЩА И ГРЪНЦИ

На баща си

*Разби, сахани, халища и грънци.
И тъмни марангозени тавани
В средата с по едно грамадно слънце,
Кое то грее като жива рана.
Ах, тези къщи, тази тихи църкви,
В които влизам като грешник таен!
Но вече всички богове са мъртви
И няма пред кого да се разкая.
И няма до кого да се допитам
Как в този век космичен и трагичен,
От мъката се прави губер китен,
А пък от кал — едно любовно птиче.
Ах, събудете се вий, шарени гърнета!
Размърдайте се вий, резби и черги!
Продумайте ми и ме заведете
При своя майстор, що в земята черна
Си е занесъл мислите, ръцете!
При оня майстор, който е издигнал
Към небесата длани оковани,
Но, божието слънце недостигнал,
Сам свое си изрязал на тавана!
При оня майстор, радост не запомнил.
При оня майстор, който, необичан,
Е запечатал жаждата си в стомна,
А любовта си — в писаното птиче.*

*При него ме водете, свети вещи!
При него, при магията му звучна!
Аз искам с майстора ви да се срещна —
От него усталъка да науча.
Аз, който сътворих днес свръхмашини
И в космоса душата си занесох,
Облог съм турил: в този век бензинен
Или по майсторлък да го надмина,
Или на кладенчов синджир да се обеса!*

ИСТОРИО, ТИ, СЪДНИЦЕ ВСЕВИШНА

*Историо, ти, съднице всевишна,
От чийто поглед не убягва нищо,
Ти, памет всечовешка и велика,
В която не умира никой, никой,
Музей, от който никой не изчезва —
Ни светлия герой, ни главореза,
Ни гения велик, нито подлеца,
Ти, дете всичко врязваш със резеца
На вековете си във вековете,
Дали за тези хора ще се сетиш?
Поименно дали ще ги запомниш?
Те нямат чет, ни име. Те са скромни.
Те не блестят. Те мрат на барикади.
Не декларират пред смъртта тиради —
Посрещат тази смърт като живота.
Работят. И работят. И работят.
Това е всичко. Никаква заслуга!
Освен една-едничка — те са плугът,
От който ти си цяла разорана!
И те са оня валяк тежък, стенещ,
От който ти си цяла изравнена!
И те са тежките ръце сурови,
Които те иззидаха отново!
Това е всичко! Ти отсъждай строго!
Заслугите им станаха май много,
И ти мисли, мисли за тях, когато
Им дойде ред! Забравяй имената,
Но тях самите ти недей забравя —
Поне два реда твои заслужават!*

ВСЕКИ ДЕЛНИК ИМА КРАСОТА

*В тъмни и мъгляви пелени
Зад стъклата още спи животът.
Но будилникът-сърце звъни:
„Хайде, драги! Също си работник!“
Но какъв работник съм? Ни студ,
Нито огън ми горят ръката...
И от моя тих словесен труд
Става ли по-хубава земята,
А животът ѝ — по-съвършен?
Този стар живот със стари нрави
Не със поетичен сантимент,
А със яки длани се оправя.
Край стъклото — още празен лист —
Пак минават дланите железни.
И в листа си — още бял и чист,
Като в стая аз ги каня: „Влезте!“
И те влизат. Ала не транзит.
Влизат те, да ми оставят нещо:
Дребният зидар — огромен зид,
Хладният леяр — дъхът от пеци,
сухият миньор — две капки пот,
Селянинът — буца пръст от нива.
И така с един голям живот
Мойто малко листче се покрива.*

*... Острият будилник. Утринта.
Мойте гости. Листовете празни.
Всеки делник има красота.*

Всеки делник става тих мой празник!

СРЕДНОЩНА ЛИРИКА

*Не питай все защо до късно свети
Прозорецът на будната ми стая.
На светло пишат всичките поети,
Макар че в мрак тъгуват и мечтаят.
Налудничави, зли и неспокойни
Те най-спокойни или пък най-умни
Се чувстват само в оня миг, във който
мъртвилото расте и става думи.
Тогаваш тишината е най-бистра,
Най-чист — листът и мисълта — най-ясна.
И всички думи, гласове и мисли
Заемат своето най-точно място.
Не питай все защо до късно свети
Едната моя лампа в тъмнината,
Че ако ангел слезе от небето,
Без нея как намерил би земята?*

ЛИСТА, ОБЪРКАНИ ОТ ВЯТЪР

*... Та все не смогвам, все не свъртам
от него да ги подреда.
Току сколасам — и нахълта
Той с цялата си свобода.
С ръце — невидимо-космати.
С усти — раззинати отвред.
— Листа ли? Ей ти ги листата!
Подред ли, казваш? Ей ти ред!
А аз току-що съм се блъскал
Между несвързаните тях
Да сложа все пак малка връзка,
Да видя ред... И го видях...
И пощади ти моя стил!
И пощади ти мойта мисъл!
Аз толкоз дни съм ги редил...
— Все пак...
— Какво „все пак“! — отвърща дръзко. —
Разбираш ли бе, идиот,
Защо ти е в листата връзка,
Щом липсва тя във цял живот?
Я взри се, взри се малко само
Наоколо си — де е тя?
Каква ти връзка? Връзка няма
Изобищо нищичко в света.
Живот, смърт — всичко си протича
Със ред, без ред, отпред, отзад.
Светът, виж — толкоз хаотичен,
И все пак, виж го — екстра свят...
... Та все не смогвам... И листата
хвърчат, хвърчат си... На въртоп.
Листа, объркани от вятър.*

Като самия ми живот.

О, НЕ БЪДЕТЕ ЛОШИ С МЕН, ДОБРИ!

*О, не бъдете лоши с мен, добри!
Не ме дразнете даже с дума празна!
Не ща да бъда лош с вас, да ви мразя!
Дори когато зли сте с мен, дори
Щом плащате милувка със шамар
И за приятел пращате ми Юда.
Че и във мен спи сън не непробуден
Не бог Исус, а бог Човекозвяр.
Едвам съм го приспал, да не мори
Ни мен, ни вас, в които спи той също!
С добри ръце, о, лоши, ви прегръщам!
Бъдете като мен! И по-добри!*

ЗА МЕНЕ ВСЯКА КРАЧКА Е УСИЛИЕ

*За мене всяка крачка е усилие.
И всеки жест — цял подвиг, непознат
За пъргавия, здравия и силния.
Аз съм сакат! Сакат! Сакат! Сакат!
И колкото да крия очевидното,
Нескрито от самия мене, то
Върви си с мен, препъва ме в обидната
Шега на първия препречен стол,
На първото изпречено препятствие:
Врѣх, пропаст или просто път,
Върху които цяло земно щастие
Е за нозете да ги извървят;
Да ги превземат, стигнат, превъзможнат и...
Изобщо, ох... Сакатият мой ход
Така ме е издигнал над двуногите,
Че никога да разберат не могат те
Какво е всъщност извървян живот!*

ПИСАЛКАТА. БЕЛЕЖНИЧЕТО. ТИ.

*Писалката. Бележничето. Ти.
И нищо друго. Сам в света огромен,
Готов отгоре ти да връхлети
Отде ли не, какъв ли не, с какво не.
Със истина, с лъжа, със смях, с любов.
Титан. Мъник. Достоеен. Недостоеен.
Затуй бъди нащрек! Бъди готов
Да му излезеш сам със всичко свое!
Хем рицарски, хем мъжки му се дръж!
Писалката, бележника, душата...
И този поглед, с който отведнъж
Го заковаваш... И така нататък...
Хей, хора, чуйте, направете път!
Поет минава и ви наблюдава!
Каквото устните ви промълвят,
Каквото жестовете ви направят,
Каквато мисъл и какъвто глас
У вас преминат, той ще ги издебне.
Той ще ги щракне заедно със вас
С едното свое апаратче бедно.
И ако нещичко от вас, о, боже мой,
Остане в бъдещето неизбежно,
То ще е туй, което каже той
С портрета от писалка и бележник.
Писалката. Бележничето. Ти.
Разсеяно върви край теб, поете,
Светът, забравил днес за твоя стих.
Не се отчайвай. Утре ще се сети.*

БОЛИ МЕ ГЛАВАТА, БОЛИ МЕ СЪРЦЕТО

*Боли ме главата, боли ме сърцето
Тъй както зидарят болят го ръцете.
Тъй както леярят от тежките поти
Болят го плещите, с които работи.
Тъй както стругарят, със пръсти чевръсти
Стругуващ сплавта, го болят всички пръсти.
Тай както орачът, тъй както сеячът
От земната болка понякога плачат.
Тай както, тъй както безбройните люде
Боли си ги всичко, с което се трудят,
С което печелят, прахосват и връщат —
И мене боли си ме с болката съща.
Душата боли ме — света с нея жаля.
Гърба и ръцете — о, аз съм хамалин,
Който живота със радости, с мъки
Не, не на гърба — връз душата си мъкна.
Само дано от умората пуста
Този свят тежък да не изпусна,
Само дано... На ръцете си плюя
И пак го поемам: „Крепи се, свят! Туй е
Нашата вечна, добра орисия...“*

...Като хамалин ще се напия...

ТИ ИМАШ СВОЯ ДОМ, ТИ ИМАШ СВОЯ ТРУД

*Ти имаш своя дом, ти имаш своя труд.
И радост, и злина отгоре им надвисли.
Остава ти едно: в огромния им студ
Самата топлина от тях да си измислиш.
Да си измислиш жар за всеки мраз суров.
Да си измислиш хлад за всяка адска жега.
Измислена лъжа да наречеш любов.
Да си измислиш свят и свят да влизаш в него.
Измисляй всичко, но досещай се все пак,
На грижите дори под смазващото бреме,
За онова едно — в света реален как,
Тъй както жив гориш, да светиш и след време.*

ПЕТИЯТ СЕЗОН

*Ех, че любопитна смесица
От бой и от сезони!
Грудка сняг се е надвесила,
А зелен е още клонът.
Сведен ниско над прозореца,
Маха ми с ръка позната.
С цяла преспичка отгоре си,
А под преспичката — с лято.
Да, седи си още лятото
Тук-там в листо, пълни с жега.
Но и есента със златото
Ей я, вплела се е в него.
А след есента — и зимата.
И цветец от пролет още.
И ги ето четиримата
На едно дърво разкошно.
И си викам: щом и в клоните
Тъй невидимо и меко
Са се смесили сезоните,
Как ли смесват се в човека?
Мъка, радост, скръб, мечтание...
Листопади, пек и вятър...
Ах, какво дърво обрано и
Цяло в плод си е душата...
Как ще да са четри? Клетият
Мил човечец в тях къде го?
Най-обърканият. Петият.
Ах, горкият: всичко — в него!*

ПЪТНИКЪТ

... Минава тъжният човек,
през този весел смях минава.
Не пеш — с автомобила лек.
И дим подире си оставя.
Къде е тръгнал? Где ще спре?
Защо тъжи? Не помни вече.
Пътува — значи е добре.
Добре е — значи пътник вечен.
Какво пък толкоз? Цял е скрит
От всичко лошо в таз машинка.
В хотел — отспал, във ханче — сит,
По дрешките му — ни прашинка...
И все пак, все пак нещо там
Вдън ламарините чегърта...
Гори, поля... И в тях той — сам.
Отминал ги с колата мъртва.
Хотелът. Пътят. У дома.
Все тръгва той и все се връща.
Дордето цялата земя
Обърка със хотел и с къща.
Дорде забрави за какво
И где е тръгнал отначало —
С торбичка, с дряново дърво,
Един пешак, един скиталец,
Един добряк от вечността,
От детска приказка оставен —
Добро да търси от света
Или добро да му раздава...
... Бръмчи кола. Гърми мотор.
Без сантиментите хлапашки
Лети човекът-метеор

*С бензинената си опашка.
Лети с автомобила лек.
И болката си — също лека.
Човек-мотор, мотор-човек,
Какво направихте с човека?*

ПТИЧЕ НА ПЪТЯ

*То паднало бе на платното.
Намерих го и го прибрах.
Я гледай: без краче, горкото!
Трепери цялото от страх!
Не може да лети, да ходи!
Със тези рани — закъде?
Ако го пусна пак свободно,
Котакът ще го изяде.
Ако в кафез пък го затворя,
От свобода ще го лиша...
Кажете ми какво да сторя
със беззащитната душа?
И покровителствен, и скръбен,
Пресметнах жребия злочест:
Или във котешките зъби,
или — в кошмарния кафез...
Ах, дребни беззащитни рожби,
Знам — жребият ви е суров:
Убиват ви и ви заробват.
И все — от чувство на любов.*

ПЛОВДИВ

*Какъв загадъчен-лиричен град!
С каква магия вечна ме привличаш?
Не знам защо тъй много те обичам,
Не знам с какво ме дърпаш все назад
към своята земя с тракийски дъх,
Под своя свод — усмивка на славянка...
Дали, минавайки през тебе, своята сянка
Не съм оставил в твоя древен мъх?
Дали не съм оставил своя глас
В небето ти с Орфеевото ехо
Или пък някъде под витите ти стрехи
В предишен свой живот живял съм аз?
Не зная. Толкоз разнолик народ
През твоите земи се е кръстосал,
Че може би в кръвта си още нося
Един неподозиран твой живот!
Не зная. Но със въздуха си тих
Ти ме опиваш с нещо тъй огромно.
И аз днес всичко искам да си спомня.
Като в обърнат Дебелянов стих.*

СВЯТ

На Кънчо Илиев

*Какъв си хубав! И богат, и беден!
И чер, и бял, и всякакъв на цвят!
С очи не мога да ти се нагледам,
В душа не мога да те пъхна, свят!*

*Какъв си ширен! И какъв си шарен!
Какъв жесток си! и какъв си мил!
Ако не бях ти в друго благодарен,
Благодаря ти, че си ме родил!*

*Ако не бях признателен за друго,
признателен съм ти в едно поне —
Че ме товари с толкоз скръб и грубост,
Ах, колкото за моите рамене!*

*И си ги нося — радост, пък и горест...
Разбрах ти всичко, не разбрах едно:
В кои очи и де да те затворя,
Когато ми дадеш последна нощ?*

*Какъв си хубав, ненагледен, пусти!
С кои очи ще те сменя със мрак?
С коя душа, с коя да те напусна?
Звезда стори ме! Да те виждам пак!*

ПОНЕСЕНИ ОТ ЛЮТ БЕНЗИНЕН ВЯТЪР

*Понесени от лют бензилен вятър,
От градски пушек и от градска прах,
Забравихме небето и земята,
Изчезнахме, умряхме между тях.*

*И само в редки слънчеви недели,
Щом се обади селският ни бяс,
Поемаме към вили и парцели,
Да ги садим със скръб, със лук и праз.*

*Мотиките гърмят със гръм позорен
И плаче глух и гневен търнокоп,
Забит в един забравен вече корен
Или направо в нечий бащин гроб.*

ЧЕШМА

Неук човек, човек богат,
Разбрал, че пет пари не чини
Парата, трупана с години,
Ако на този беден свят
И друго нещо не оставиш,
Платил — чешма да се направи.

Бедняк човек, но златорък
Парите взел и съградил я —
Чешма за приказ и магия,
Със девет чучура във кръг,
С две имена под два венеца —
И своето, и на платеца...

Две участи, една чешма.
Кой мине, пий и споменува:
„Живели са. Не съществуват!
Човеци! Лека им земя!“
Земя на бялата пара и черна мъка,
На добротата и на усталъка.

Водата пада и гърми,
Но не в коритото, а в мене:
Земя и жадна, и рождена,
От хилядите ти чешми
Поне една ще е ли моя —
Да пиеш хладина във зноя?

Тя да те спре, кога пътуваш...
Пък даже без да споменуваш...

ЗАЩО СМЕ ЗЛИ

*Защо сме зли, защо сме толкоз лоши,
Защо понякога, във толкоз злост удавени,
Делим имоти, служби и разкоши?
Еднакво смъртни всички сме. Забравяме!
Забравяме! Еднакво алчни, диви,
Забравяме го в свойте дрязги, страшните!
Дали смъртта еднаква толкоз плаши ни —
Еднакво смъртни, но еднакво живи!
Ех, престанете! Нека поживеем
И ние, хора, мъдро като хората!
Една земя ще е над нас, отгоре ни,
Но важно е, дордето сме над нея...*

ПРАХОСНИКЪТ ПРАХОСВА ЩЕДРО

*Прахосникът прахосва щедро.
Скъперникът скъпи на едно.
И самохвалкото на дребно
Раздава свойто непотребно.
Какво да кажа аз пък, който
Във своя си ламтеж безумен
Пестях и пръсках само свойто,
А пък туй „мое“ бяха думи?
И щя — не щя, и тях превърнах
(какво да правя!) — във имане.
Не щя светът да ми ги върне!
Халал да му са! Бях добър, но
Една за мен дано остане!*

ПЕСЕНТА СЕ НОСИ ГЛЪЧНА

В памет на Васил Попов

*„ИСКА МИ СЕ ДА ЖИВЕЯ,
И ДА ПЕЯ, ДА СЕ СМЕЯ!“
Песента се носи глъчна. Поят моите другари.
И аз пея. И се смея. А ме дави скръб от нея.
Нещо много ми е мъчно. Нещо ето тук ме пари.
Бяхме десет. Точно десет. Точно тая песен пяхме.
Точно тук. На тази маса. А пък днес ги гледам
— девет...
Утре — осем... С една песен.
А пък десет, десет бяхме.
Седем, шест... Но има песен... „Иска ми се...“
А пък ревам.
„Иска ми се!“ — ревам бесен. Десет същата я
пяхме.
Но отново, ах, отново, мъката ми вътре гасне.
Гасне всичко зло със нея. И пак нея. И лудея.
Кой го знае (свят лъжовен) как сме, що сме,
Докога сме...
... „Иска ми се да живея! Иска ми се да...“*

КРАЙ МЪНИЧКОТО ЛЕКИ, СВЕТЛИ ДНИ

*Край мъничкото леки, светли дни
Дваж повече са тежките и тъмни,
В които си пишман, че си осъмнал,
И мислиш: даже слънцето тъмни.
И струва ти се: край на всичко, край!
Любов, усмивки, вери, изневери!
На всичко, дето имал си до вчера
И днес го нямаш вече.
Ала знай,
Помни от мен: това е миг, това
Е само твойта, черната минута,
И тя е само днес! Мисли за утре
И за това, че си я надживял!
Благодаря на слънце и на дъжд,
На всичко, дето не отне смъртта ти.
Умира му се на човек хиляда пъти,
Ала горко му — ражда се веднъж!*

...ЖИВОТ И СМЪРТ...

*...Живот и смърт... И злост, и обич...
Зло и добро... Добро и зло...
... Дете с подгонен шарен обръч
търчи, търчи и — бух! — във гроба...
Старее всичко. Колело...*

*Детето — старче. Старец с кротост
Се вдетинява... Шарен свят.
Редуват се доброто, злото.
И се търкаля колелото.
Напред, и никога назад.*

*Ах, боже, праведни и грешни,
Не вярвам в теб, но ми е жал,
Че точно тази служба тежка —
Да вадя хляб от въртележка —
На мене, боже, си я дал!*

*Ох, как се гледа в колелото!
Как се издържа въртел? Как?
Раздран от злото и доброто,
Как в крџпки шие се живота,
Та цял да си изглежда пак?*

АЗ СЪМ ПЕШАКЪТ, БАВНИЯТ И КУЦИЯТ

На Цветан Николов

*Аз съм пешакът — бавният и куцията —
Сред тази свръхмоторизирана вселена.
От кораба космичен до каруцата
Ме изпреварва всичко. Хвърля буците.
И, ще — не ще, праща ги по мене.*

*Но що от туй! Нали затуй са „лудите“
Сред толкова нормални, та те само
С усмивчица да сбират всички удари,
От камъните му да вдигат чудния
И приказен, и всечовечен замък!*

*Ах, оправдани или пък измамени
Ще си останат белезите свидни?
По дяволите! Още буци, камъни!
Материал — от тях, от мене — замъка!
Дали ще го измайсторим? Ще видим.*

Аз съм пешакът, свикнал на моторите...

ВЪЗДУХЪТ ОПИВА КАТО ВИНО

*Въздухът опива като вино —
Ой, ти, въздух сладък и пиян!
Ширине — и опнато, и синьо —
Ой, ти, път, вървян-недовървян!
Клонче маха и гугутка гука —
Ой вий, песен и напъпил цвят!
Женски смях, като вода бълбукащ —
Ой, любов, останала назад!
Тая вечер аз ще ви сънувам —
Тебе, въздух, тебе, ширине,
Тебе, свят, що с мене се сбогуваш
С мъжки плач връз женски колене!
Ширнат, пръснат. Хубав и — във всичко!
От какво ли не дробен и сбран.
Тая вечер. Всяка вечер...
Ничком
Дорде падна цял и разпилян,
Идещ, чезнещ, четен-недочетен.
Тай ще бъде до последен час.
Дорде път ме пръсне на парчета,
Ой, парчета! Аз — едно от вас...*

ЕДИН ПЕШАК СТЪРЧИ НАСРЕД ШОСЕТО

*Един пешак стърчи насред шосето
И тъжно ръкомаха на колите.
Един човек се моли да го вземат,
Но леките коли май тежко чуват.
Не на шосето — спрял насред сърцето.
Не връз асфалт — връз мен коли връхлитат:
Скъпи шофьорът път, седалка, време.
Доброто си скъпи. И си пътува.*

*И аз съм този същият скъперник.
И аз съм онзи същият нещастник —
Хем собственик, хем друмник изоставен.
— Махни се, тъжен автостопаджия!
... — А ако утре — ти?...
И в миг се мерва
Картината на „утре“-то ужасно:
Самотника, когото отминавам,
За помощ викащ — туй съм аз самият.*

*Един пешак. На автостоп. Застинал.
Не съм ли аз — сам себе си отминал?*

СВЕТЪТ, ЖИВОТЪТ И НЕ ЗНАМ КОЕ

*Светът, животът и не знам кое —
Така нареченото битие —
Със всичко, всякак и по всяко време
Връхлита върху моите сетива
И ме превръща цял във тетива,
Във лък, в стрела и в прицел. Точно мене.*

*И как се случва все така, не знам,
Но, сам — стрела, се самоцеля сам.
Стрелата — моя, чуждо — острието.
Ах, острие, направено от свят,
От жал по ближнен, от тъжа по брат,
От хорско тъмно и от хорско светло.*

*Светът, все още в нравите си зли,
Ръмжи, врагува, в злоби се дели,
Братоубийствен, се самоубива.
Уж той се трепе в разпрата си зла,
А всяка гневна негова стрела
Като в мишена в мене се забива.*

КАК ДА ГЛЕДАМ ПО-КРАСИВО

*Как да гледам по-красиво
На тъй грозните неща?
Как да чувам, че избиват
Мънички — аз съм баща!*

*Как да слушам безсърдечен,
Че в не знам коя война
Мрат жени? И после вечер
Да заспивам до жена?*

*Как спокоен да съм, само
Като знам, че не един
Майка си заравя, мамо?
Имам майка. И съм син?*

*В стихове как да въздишам —
Проза грозна по света!
Как да пиша, как да пиша,
Като трябва да крещя!*

ИМА СТАРА ПРИКАЗКА КРАСИВА

*Има стара приказка красива:
Даже най-големият нещастник,
Става в миг щастлив, скръбта му гасне,
Облече ли риза на щастливец.
Значи тай? И тръгнах. И го срещнах.
Весел, млад, мотиката размахал,
Пеещ, но — без риза, сиромахът.
Просто тъй — разхвърлян, че горещо.
Дворът си копаеше. Зелена
Кърпичка постла и хляб извади:
— Поседни, хапни, ако си гладен!
Тя, бахчата, ражда. И за мене.
За децата. И за сите живи...
На човека колко ли му трябва...*

*... Ах, коя ли риза да му грабна!...
приказката иначе е красива...*

АЗ ТРЯБВА ДА РАБОТЯ ВСЕКИ ДЕН!

*Аз трябва да работя всеки ден!
Работи ми се — не работи — трябва!
Закон. Повеля. Смиcъл cъкровен.
И — хляб. И — нещо повече от хляба.
Тъй както някой — с чук, а друг — със плуг,
С мотика — трети, много или малко
Един — с едно, а пък със друго — друг,
Така и аз — със своята писалка.
Какво ли ще измайсторя, не знам.
Дали ще го измайсторя? Едва ли.
Но знам и друго: трябва аз да дам
На всички, дето всичко са ми дали.
Живот е туй: дадеш ли му — даде.
А да го върнеш, нужен е труд къртов.
О, труд свещен, без тебе — закъде?
Бе тебе ли осъмна някой ден,
Ще бъда първият събуден мъртъв!*

ЕДИН ПРОЗОРЕЦ, БЯЛ КВАДРАТ

*Един прозорец — бял квадрат,
във седемте насрещни вгледан.
Това е всъщност моят свят.
Мой. И на седемте съседа.
Във първия: изкуствен дъжд —
Жената си цеди прането...
Във втория — жена със мъж...
Ах, джанъм, пущайте пердето!
Във третия — пак той, висок
Вгълбен в чертежа мъж, застинал.
Четвъртия... Плач, некролог...
Горкичкият, нощес — заминал...
До вчера там си бе... В халат,
Дори с цигарка, а пък днеска...
Човешки свят, тъжовен свят...
Прозорец пети — със завеска.
От шестия пък — гръмък джаз.
„Млъкнете бре, младоци — смърт е...“
във седмия — тавански бас:
„О, Макбете, виж: кралят — мъртъв.“
Пране. Любов. Наука. Смърт.
Еснафска неизвестност. Младост.
Актьорски монолог. Чекрък.
Безспирен, скрит с една фасада.
И — аз... Във своя си екран,
Във още седем хорски вгледан.
О, двасти век, делен, събран
От студ и близост, дето сам
Съм осмия. Сред още седем!*

... И МИ ЗВЪНЯТ

*... И ми звънят. Цял ден. От всеки вестник.
От мрак до мрак. Поръчки. Няма край!
„Поете, дай ни нещо предконгресно!
Тържествено! Голямо!“... „Дай, та дай!“
А лирика мен, знайте, ми се пише.
Човешка, проста, нежна. И все пак
За она порив толкова възвишен
Да няма на света ни кръв, ни мрак.
Да няма хора бедни и бездомни.
Да не надвисва сянка зла над тях.
И туй, което ние още помним,
В дечицата ни да не всява страх.
Да бъдем справедливи, мъдри, честни,
Заслужили самата свята власт,
Дошла до нас с реки от кръв нелесна...
... Звънят, звънят... А мисля, че конгреси
си има всеки миг. В самите нас.*

ОГЛЕЖДАМ СВОЯ СВЯТ, ДОМА СИ ТИХ

*Оглеждам своя свят, дома си тих:
Във всяка вещь, във всичко, в радост, в грижа,
Откривам тебе. И присъстваш ти —
Ти, който въобще не съм и виждал.
Във масата, върху която ям.
В писалището, на което пиша.
В деня. В нощта. В мига, кога съм сам.
В хартията, в пердето, дете диша.
Благодаря ти, че все с мен си ти,
Че всичко си ми дал с труда си таен!
Дано поне с едничкия свой стих
Да мога да ти върна този заем!*

ТЕ ВЪРВЯТ ПРЕЗ СВЕТА

*Те вървят през света — неизвестни, известни.
Всеки — с грижа, с мечта. Със тъги и със песни.
Всеки — в своя си свят. Цеха, къщи, децата.
И напред, и назад ги върти необятен
Страшен, луд маховик: битие ли, какво ли...
Но през смях и през вик, през възторг и неволя,
Те и в радост, и в скръб, даже спейки, работят:
На ръце и на гръб носят вкупом живота.
И не пишат уж, но всеки стих мой в тях диша.
Мен остава едно: да го просто препиша.*

БОЖЕ МОЙ, ОТКОГА НЕ СЪМ ПИСАЛ

*Боже мой, откога не съм писал
Нежни стихове с нежна тъга,
Със любов, със душа и със мисъл!
Боже мой, откога, откога!
Завъртя ме туй време желязно
Във зъбчатия свой барабан.
Завъртя ме в къде по-омразни
Зли вършитби, на по-зъл харман.
От какъв ли не вихър пометен,
Добил неубития стих,
Просто в себе си смазах поета
И с практик-грубиян го смених.
Боже мой, как боли, как чегърта
Тази рана със червей уж тих.
На света, откога за стих мъртъв,
Си му трябва май пак този стих.
Да го стресне, събуди, стъписа,
Да го вдигне от страшния ров...
Боже мой, откога не съм писал!
... И сълза се търкулва на листа —
не сълза, а куршум от любов.*

ХУБАВ СИ, ЖИВОТЕЦО МОЙ

*Хубав си, животецо мой, бял си ми,
Сив и чер, какъв ли — не знам...
Ах, на „черната“ как да те дам?
Как, кажси? Дъха ми цял вземи!
Но — дъха, а не духа! Без дух, нали
Живият е мъртъв, камо ли
Мъртвият... Живот ми измоли
От смъртта, животе, който дал си ми
На кантар хем благо, хем пелин!
Ощечко ми дай от тях! Амин.
Хубав си ми, дяволо чер! Бял си ми.*

ГОСПОДИ, НЕ ЗНАЕМ ДА ЖИВЕЕМ!

*Господи, не знаем да живеем!
Все не знаем що и откъде,
Както казва някой, ни се ще:
Къщи, вили, постове... Къде е
Нашата предишна доброта?
Де е нашата предишна благост?
Ситостта, с която гладен ляга,
Но сънува слънчеви неща?
Де са дните, във които бедни,
Гладни бяхме, ала щем — не щем,
Можехме да чукнем и ноцес
За коматче на врати съседни?
Де са? Де е обичта, оная?
Ситост. Отчужденост. Суета.
Искам ключ за другата врата!
Боже, дай ми го, ако го знаеш.*

*... Бог мълчи. Не чува, явно. Де е?
та затуй аз питам своя дух.
Но и той май прави се на глух!
Хей, Животе, как да те живея?*

ДОН КИХОТЕ, БЛИЗКО Е ЛА МАНЧА!

*Дон Кихоте, близко е Ла Манча!
Още малко! Там сме! Още ден!
Нищо (е ни вразумява Санчо
И че Росинант е уморен!
Нищо че заплашват като хора
Мелници от вятър и стада.
Нищо че от многото умора
Все ни се привижда зла беда!
Нищо че какви не идиоти
Теб и мен наричат „идиот“!
Ще ги надживеем, Дон Кихоте!
Ако не със друго — с цял живот!
С цяла вечност, ако не със друго!
С път красив, на рицарства богат!
На света ако не съществуват „луди“,
Може въобще да няма свят.
Днес ни хулят, ала утре знам, че
Нас и пътя ни ще безсмъртят.
Давай, братко! Близо е Ла Манча.
Векове ще яздим — ала там сме!
Рицарят не знае лесен път!*

СВОБОДАТА, САНЧО!...

— Свободата, Санчо!... — Дон Кихот горещо
маха две ръце — две мелнични криле.
— Свободата, Санчо, е велико нещо!
... Санчо го не чува — тъп като теле.
— Санчо, разбери ме!...
Санчо не разбира.
Санчо дъвче нещо. Санчо е зает.
Дон Кихот откача. Дон Кихот умира.
Санчо оцелява. И върви напред.

ПАК УХАЕ НА ЦВЯТ, ПАК НА ПРОЛЕТ УХАЕ

*Пак ухае на цвят, пак на пролет ухае.
Здрасти, свят-необят, сбран във малката стая!
Здрасти, кипнал, студен, умен, тъп и безумен!
Днеска целия ден ще те правя на думи.
Нощес цялата нощ пак над теб ще се блъскам —
От ръждив, грозен, лош — нов дано те излъскам.
Дано пак заблестиш чист, какъвто си всъщност —
Меч, излят от мечти, погрознял само външно.
Пак ухае на цвят, на живот пак ухае!
Добро утро, крилат, мигновен и безкраен
Ден под синия свод! Ден голям, добро утро!
Пък дано с теб, Живот, си го кажем и утре.*

ДАЛИ ЩЕ БЪДА ЖИВ И УТРЕ

*Дали ще бъда жив и утре —
Това не знам, уви, не знам.
Дали във следната минута
Ще съм пак аз и ще съм там,
Където съм днес, тоест — тука?
Не знам — животът си е смърт.
И в мен „машинката“ все чука
Като че за последен път.
Но нищо страшно няма в нея —
Тя трупа живота в слова,
В които аз ще си живея
И след това, след онова.
Дали ще... Млък, о, смърт! Не искам
Чрез теб духът ми да скърби!
... И всеки стих е просто и искрен,
че е последен може би.*

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.